

Borisz Paszternak író

Született: 1890. február 10.

A 20. században öt szovjet-orosz irodalmár kapott irodalmi Nobel-díjat, ám többségük a politikai hatalommal való szembenállása miatt emigrációra kényszerült. Az 1933-as év Nobel-díjasa, Ivan Bunyin költő Franciaországba, míg az 1970-ben és 1987-ben díjazott Alekszandr Solzsenyicin író, illetve Joszif Brodskij költő az Egyesült Államokba emigrált. A szovjet rendszerhez mindvégig hű közülük egyedül Mihail Solohov író maradt, aki Sztálin- és Lenin-díja után, szovjet honpolgárként az irodalmi Nobel-díjat is megkapta, 1965-ben.

Közöttük különleges helyet foglal el a sokoldalú tehetség, a művészcsaládból származó Borisz Paszternak (1890–1960) költő-író-műfordító, aki – miközben soha sem adta be derekát a felsőbb politikai elvárásoknak – országához mindvégig hű maradt. Életét egyfajta önként vállalt hazai emigrációban töltötte, s miközben munkásságával hazájában és külföldön egyaránt nagy megbecsülést vívott ki, ráadásul sokaknak irigykedésre is okot adva, jó anyagi kondíciókat teremtett magának. A kortárs irodalmárok között ő számított a leggazdagabbnak; jogdíjainak köszönhetően a Moszkva melletti Peregyelkinoban, elszigetelt erdei üdülőkörnyezetben hatalmas villát építtetett, s itt alkotott és élt élete végéig.

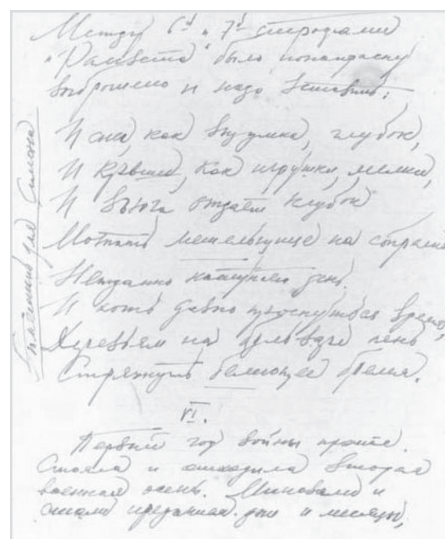
Legismertebb művét, Zsivágó doktor c. regényét – a hazai visszautasítást követően – 1957-ben Olaszor-

szágban adták ki, melynek kapcsán a következő évben megkapta az irodalmi Nobel-díjat. Paszternak a díj átvételéről nyílt levélben lemondott, majd 2 évvel ezután tüdőrákban meghalt.

Hatalmas mennyiségű kéziratot hagyott az utókorra, ezek még napjainkban is rendszeresen szerepelnek aukciókon. Iskolai füzetekben csaknem teljes egészében megmaradt Nobel-díjas művének kézírata, de számtalan levél és egyéb kézírásos Paszternak-dokumentum is fellelhető különböző gyűjteményekben.

A hazájába „emigrált” irodalmár

Kézírása rendezett, jól strukturált, a klageszi formanívó legmagasabb osztályába sorolható. Eredeti formákban gazdag, könnyed, elegáns és ritmikus, jól érzékelteti a duktus zenei és festőművészi adottságait is. Egyben kiváló stílusérzékről tanúskodik, amit Paszternak sikerrel kamatoztatott műfordításában. (Szinte a teljes Shakespeare-életművet lefordította, illetve fordította le újra oroszra, briliáns módon átadva az angol drámaíró műveinek stílusjegyeit, eredeti tartalmát és hangulatát.) Különösen szembeötlőek kézírásában a madárként felfelé szárnyaló felső szárak, vagy a lágyan – lírai „d”-kre emlékeztetően – múltba ívelő végvonalak. Paszternak, miközben nagyratörő elképzeléseit soha fel nem adta, tisztelettel viszonyult múltjához, származásához és szülőföldjéhez.

Mindezekén túl, a művész kézírásában és aláírásában minden esetben hangsúlyosan, karakteresen vannak jelen a nagyon határozott, erős nyomatékú, vízszintes, hosszú felső zónás vonalak, melyek mintegy szellemi-ideológiai védelmet adnak az alattuk meghúzódó középzónának.

Az erős ideológiai befolyással jellemezhető szovjet politikai környezetben Paszternak nemcsak lakóhelyének megválasztásában, hanem munkásságának teljes szellemi izolációjában érte el azt a függetlenséget, amit társai a külföldi emigrációban találtak meg. Bár a hatalmat soha nem dicsőítette, attól közvetlen támadás sosem érte, magas szintű irodalmi teljesítménye pedig legádázabb ellenfeleit is elismerésre kényszerítette. Az igazi retorzió vele szemben az volt, hogy Nobel-díjas művét, a Zsivágó doktort hazájában életében nem adták ki – erre csak jóval később, 1988-ban került sor. Igaz: a kor legjelentősebb társadalmi regénye, a nagy mennyiségű szamizdat révén, már ezt megelőzően is eljuthatott a szovjet olvasókhöz.

Urbán József

